

LIBER VI.

*In quo Carthaginense Concilium de hæreticorum baptis-
mate, cura et auctoritate Cypriani celebratum expen-
ditur.*

I. POTERAT jam fortasse sufficere, quod toties repeti-
tis rationibus, et multipliciter disputando versatis atque
tractatis, adjunctis etiam divinarum Scripturarum docu-
mentis, et ipsius Cypriani tot testimoniis suffragantibus,
jam etiam corde tardiores, quantum existimo, intelligunt
baptismum Christi nulla perversitate hominis, sive dan-
tis, sive accipientis, posse violari. Nec ob aliud illis
temporibus, quando ista quæstio contra veterem consue-
tudinem disputationibus salva charitate atque unitate
altercantibus discutiebatur, visum est quibusdam etiam
egregiis viris antistitibus Christi, inter quos præcipue
beatus Cyprianus eminebat, non esse posse apud hære-
ticos vel schismaticos baptismum Christi, nisi quia non
distinguebatur sacramentum ab effectu, vel usu sacra-
menti. Et quia ejus effectus atque usus in liberatione a
peccatis et cordis rectitudine apud hæreticos non inve-
niebatur, ipsum quoque sacramentum non illic esse pu-
tabatur. Sed convertentibus oculos ad interioris paleæ
multitudinem, cum et hi qui in ipsa unitate perversi sunt
et perditæ vivunt, appareant remissionem peccatorum nec
dare posse nec habere; quia non malignis, sed bonis fi-
liis dictum est: « Si cui dimiseritis peccata, dimitten-
» tur ei; si cui tenueritis, tenebuntur¹: » habere tamen,
et dare, et accipere baptismi sacramentum, satis eluxit

¹ Joan. xx, 23.

pastoribus Ecclesiæ catholicæ toto orbe diffusæ, per
quos postea plenarii concilii auctoritate originalis con-
suetudo firmata est; etiam ovem, quæ foris errabat, et
Dominicum characterem a fallacibus deprædatoribus
suis foris acceperat, venientem ad christianæ unitatis
salutem, ab errore corrigi, a captivitate liberari, a vul-
nere sanari; characterem tamen in ea Dominicum ag-
noscere potius quam improbari: quandoquidem ipsum cha-
cterem multi et lupi et lupis infigunt, qui videntur
quidem intus esse, verumtamen ad illam ovem, quæ
etiam ex multis una est, non pertinere, morum suorum
fructibus convincuntur, in quibus in finem usque perdu-
rant: quia secundum præscientiam Dei, sicut multæ oves
errant exterius, sic multi lupi insidiantur interius; inter
quos tamen novit Dominus qui sunt ejus, qui non au-
diunt vocem nisi pastoris, etiam cum clamat per si-
miles Pharisæorum, de quibus dictum est: « Quæ dicunt
» facite¹. »

II. Sicut enim homo spiritalis habens finem præcepti,
id est, charitatem de corde puro et conscientia bona et
fide non ficta, potest aliquid ex corpore quod adhuc cor-
rumpitur et aggravat animam, minus liquide cernere, et
aliter sapere quod in eadem charitate permanenti Deus
cum voluerit revelabit: sic in homine carnali atque
perverso potest aliquid bonum et utile reperiri, quod
aliunde sit non ex ipso. Nam ut in palmitate fructuoso in-
venitur aliquid quod purgandum sit, ut majorem fruc-
tum ferat; ita et in arundine sterili atque arida vel alli-
gata solet uva pendere. Et ideo sicut stultum est fructiferi
palmitis purgamenta diligere, commode autem facit
qui poma suavia ubicumque suspensa non respuit: ita
quisquis ab unitate præcisus propterea rebaptizat, quia

¹ Matth. xxiii, 3.

Cypriano visum est ab hæreticis venientes denuo baptizari oportere; laudanda in tanto viro aversatur, et emendanda sectatur, nec ea ipsa quæ sectatur assequitur. Ille enim dum zelo Dei graviter detestatur eos qui se ab unitate separaverunt, etiam ab ipso baptismo separatos esse arbitratus est: isti autem parum sceleris putantes, quod ipsi a Christi unitate separati sunt, etiam baptismum ejus illic non esse, et secum exiisse contendunt. Tam ergo longe sunt a fœcunditate Cypriani, ut nec purgamentis ejus æquentur.

III. Item quisquis non habens charitatem, et perditas vias morum ingrediens pessimorum, intus videtur esse cum foris sit, et baptismum Christi nec in hæreticis repetit; nihil ejus adjuvat sterilitatem, quod non fœcundatur suo, sed fructu oneratur alieno. Fieri autem potest, ut aliquis vigeat in radice charitatis, et in quo Cyprianus aliter sapuit rectissime sapiat, et tamen Cypriano quam in isto plura fœcunda sint, et in isto quam in Cypriano plura purganda sint. Non solum itaque malos catholicos nullo modo comparamus, sed nec bonos facile coæquamus beato Cypriano, quem inter raros et paucos excellentissimæ gratiæ viros numerat pia mater Ecclesia: quamvis isti et apud hæreticos cognoscant baptismum Christi, illi autem aliter visum sit; ut per eum minus aliquid videntem, et in unitate firmissime permanentem, manifestius demonstraretur hæreticis, quam sacrilego scelere rumperetur vinculum pacis. Neque enim Pharisæi cæci, quamvis dicentes aliquando quod fieri debebat, comparandi erant apostolo Petro, quamvis dicenti aliquando quod fieri non debebat¹. Non solum autem istorum ariditas illius viriditati conferenda non est, sed nec aliorum fructus illius ubertati adæquandus est. Gentes

¹ Galat. II, 14.

enim nemo judaizare nunc cogit, nec ideo tamen quisquam nunc in Ecclesia quantumlibet profecerit, Petri apostolatu conferendus est. Quapropter reddens debitam reverentiam, dignumque honorem, quantum valeo, persolvens pacifico episcopo et glorioso martyri Cypriano, audeo tamen dicere eum aliter sensisse de schismaticis vel hæreticis baptizandis, quam postea veritas prodidit, non ex mea, sed ex universæ Ecclesiæ sententia, plenarii concilii auctoritate roborata atque firmata: sicut venerans pro sui merito Petrum primum Apostolorum et eminentissimum Martyrum, audeo tamen dicere, non eum recte fecisse ut gentes judaizare cogeret; etiam hoc enim dico, non ex mea, sed ex apostoli Pauli salutari doctrina, per Ecclesiam universam retenta atque servata.

IV. Disputans ergo de sententia Cypriani, multum infra merita positus Cypriani, dico sacramentum baptismi et bonos et malos posse habere, posse dare, posse accipere: et bonos quidem utiliter ac salubriter, malos autem perniciose atque pœnaliter; cum illud tamen in utrisque sit æqualiter integrum, atque nihil interesse ad ejus æqualem in omnibus integritatem, quanto pejor id habeat inter malos, sicut nihil interest quanto melior id habeat inter bonos. Ac per hoc etiam nihil interest quanto pejor id tradat, sicut nihil interest quanto melior; atque ita nihil interest quanto pejor id accipiat, sicut nihil interest quanto melior. Illud enim per se ipsum, et in eis qui non æqualiter justus sunt, et in eis qui non æqualiter iniqui sunt, æqualiter sanctum est.

V. Habere autem baptismum, et tradere, et accipere malos nequaquam in melius commutatos, et de Scripturis canonicis, et de ipsius Cypriani litteris, satis, ut arbitror, demonstravimus: quos non pertinere ad sanctam Ecclesiam Dei, quamvis intus esse videantur, ex hoc

apertissime apparet; quia isti sunt avari, raptores, fœneratores, invidi, malevoli, et cætera hujusmodi; illa autem columba unica, pudica et casta, sponsa sine macula et ruga¹, hortus conclusus, fons signatus, paradus cum fructu pomorum², et cætera quæ de illa similiter dicta sunt: quod non intelligitur nisi in bonis et sanctis et justis, id est, non tantum secundum operationes munerum Dei bonis malisque communes, sed etiam secundum intimam et supereminentem charitatem Spiritum sanctum habentibus, quibus Dominus dicit: « Si cui dimiseritis peccata, dimittentur ei; et si cui tenueritis, tenebuntur³. »

VI. Ac per hoc nihil idoneum dici, cur non possit malus etiam tradere baptismum, qui potest habere; et sicui perniciose habet, ita etiam perniciose tradere; non quia tale aliquid tradit, nec quia talis tradit, sed quia tali tradit. Nam cum malus tradit bono, id est, in unitatis vinculo, veraci conversione mutato, inter bonum sacramentum quod traditur, et bonum fidelem cui traditur, tradentis malitia non separat. Et cum illi veraciter ad Deum converso peccata dimittuntur, ab eis dimittuntur, quibus ipsa veraci conversione conjungitur. Idem quippe Spiritus sanctus ea dimittit, qui datus est omnibus sanctis sibi charitate cohærentibus, sive se noverint corporaliter, sive non noverint. Similiter cum alicujus peccata tenentur, ab eis utique tenentur, a quibus se ille, cui tenentur, vitæ dissimilitudine et pravi cordis aversione disjungit, sive illum corporaliter noverint, sive non noverint.

VII. Quapropter omnes mali spiritualiter a bonis sejuncti sunt: si autem etiam corporaliter aperta dissensione separentur, pejores fiunt. Sed, ut dictum est, nihil interest ad baptismi sanctitatem, quanto quisque pejor

¹ Ephes. v, 27. — ² 2 Retr. cap. 18. — ³ Joan. xx, 23.

id habeat, et quanto pejor id tradat: potest tamen tradere separatus, sicut potest habere separatus; sed quam perniciose habere, tam perniciose tradere. Ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non separatus accipiat: sicut plerisque accidit, ut catholico animo et corde ab unitate pacis non alienato, aliqua necessitate mortis urgentis in aliquem hæreticum irruerent, et ab eo Christi baptismum sine illius perversitate perciperent, et sive defuncti, sive liberati, nequaquam apud eos remanerent, ad quos nunquam corde transierant. Si autem etiam ipse separatus acceperit, tanto perniciosius accipit, quanto majus bonum est quod non bene accipit: et tanto magis valet ad exitium separato, quanto magis posset ad salutem valere conjuncto. Et ideo si ab illa perversitate correctus, et a separatione conversus venerit ad catholicam pacem, sub eodem baptismo quod acceperat, ejus peccata dimittuntur propter vinculum charitatis, sub quo baptismo peccata ejus tenebantur propter sacrilegium divisionis: quia illud et in homine justo et in homine injusto semper sanctum est, quod neque æquitate alicujus augetur, neque alicujus iniquitate minuitur.

VIII. Quæ cum ita sint, quid huic tam perspicuæ veritati officit, quod multi coëpiscopi Cypriano in illam sententiam consenserunt, suasque in idem convenientes proprias protulerunt, nisi ut magis magisque illius viri erga unitatem Christi charitas innotescat? Si enim solus ista sentiens nullo consentiente remaneret, videretur propterea refriguisse ab scelere schismatis, quia socios non inveniebat erroris: tam multis autem sibi consentientibus, quod cum cæteris diversa sentientibus, in unitate permansit, catholicæ universitatis sanctissimum vinculum, non timore solitudinis, sed pacis amore servavit. Quapropter posset quidem jam videri superfluum, cæ-

terorum etiam illius concilii episcoporum singulas retractare sententias : sed quoniam corde tardiores non putant esse responsum, si alicui loco cujusque sermonis non ibi sed alibi respondeatur, quod illuc etiam possit adhiberi ; melius multum legendo atteruntur ut acuantur, quam parum intelligendo conqueruntur ut redarguantur.

IX. Primum ergo ipsius Cypriani consultationem, qua indicatur anima pacifica et exundans ubere charitatis, unde concilium ipsum incipit iterum considerandam commemoremus. « Audistis, inquit, collegæ dilectissimi, quid mihi Jubaianus coëpiscopus noster scripserit, consulens mediocritatem nostram de illicito et profano hæreticorum baptismo, et quid ego ei rescripserim, censens scilicet quod semel atque iterum et sæpe censuimus, hæreticos ad Ecclesiam venientes, Ecclesiæ baptismo baptizari et sanctificari oportere. Item lectæ sunt vobis et aliæ Jubaiani litteræ, quibus pro sua sincera et religiosa devotione ad Epistolam nostram rescribens, non tantum consensit, sed et instructum se esse gratias egit. Superest ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus proferamus : neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem si diversum senserit amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis episcopus pro licentia libertatis et potestatis suæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum judicare : sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus et solus habet potestatem et præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, et de actu nostro judicandi¹. »

X. Jam satis, quantum arbitror, non solum ad Episto-

¹ Verba Cypriani in concilio Carthag.

lam quam Jubaiono scripsit ; sed etiam ad illam, quam ad Quintum dedit ; et ad illam, quam cum quibusdam collegis ad quosdam collegas ; et ad illam, quam ad Pompeium, quantum potuimus, pro universitate catholice consensionis atque concilii, in cujus unitate isti tanquam pia membra manserunt, libris superioribus disputavimus. Quapropter jam opportunum videtur, quid etiam cæteri singillatim censuerint considerare ea libertate, quam nobis etiam ipse non abrogavit, dicens : « Neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem si diversum senserit amoventes. » Quod eum non propterea dixisse, ut cogitationes tacitas collegarum, tanquam de abdito erutas tali securitate captaret, sed quod revera pacem unitatemque diligeret, ex aliis similibus videre facillimum est, ubi ad singulos scripsit, sicut ad ipsum Jubaianum. « Hæc, inquit, brevissime pro nostra mediocritate rescripsimus, frater charissime, nemini præscribentes, aut præjudicantes, quominus unusquisque episcoporum quod putat faciat, habens arbitrii sui liberam potestatem. » Et ne quisquam, si hac eadem libera potestate diversa sentiret, pellendus a cæterorum consortio videretur, sequitur et dicit : « Nos, quantum in nobis est, propter hæreticos cum collegis et coepiscopis nostris non contendimus, cum quibus divinam concordiam et dominicam pacem tenemus. » Et paulo post : « Servatur, inquit, a nobis patienter et leniter charitas animi, collegii honor, vinculum fidei, concordia sacerdotii. » Sic et in Epistola quam scripsit ad Magnum¹, cum de baptismo tinctorum et perfusorum quæreretur, utrum aliquid interesset : « Qua in parte, inquit, nemini verecundia et modestia nostra præjudicat, quominus unusquisque quod putaverit sentiat, et quod senserit faciat. » Quibus ejus sermonibus satis apparet, illo tempore

¹ Epist. 69.

ab eis ista esse tractata, quo nondum declarata sine ambagine hauriebantur, sed adhuc clausa magno molimine quærebantur. Nos ergo jam de baptismi simplicitate ubique agnoscendam consuetudinem universæ Ecclesiæ, etiam conciliis universalibus roboratam tenentes, accepta quoque ex verbis Cypriani majori fiducia, per quæ mihi etiam tunc liceret salvo jure communionis diversa sentire, unitate quidem prælata atque laudata, qualem beatus Cyprianus et ejus collegæ, qui cum eo concilium illud fecerunt, cum diversa sentientibus tenuerunt, hæreticorum et schismaticorum seditiosas calumnias proturbantes atque evertentes in nomine Domini nostri Jesu Christi, qui per Apostolum suum loquens ait : « Sufferentes invicem in dilectione ; studentes servare unitatem spiritus in vinculo pacis ¹ : » per quem etiam ait : « Si quid aliter » sapitis, id quoque vobis Deus revelabit ², » sanctorum Episcoporum sententias, salvo cum eis vinculo unitatis et pacis in quo retinendo eos, quantum ipse Dominus adjuvat, imitatur, considerandas et pertractandas aggredimur.

XI. Cæcilius a Bilita dixit : « Ego unum baptismum in Ecclesia sola scio, et extra Ecclesiam nullum. Hic erit unum, ubi spes vera est et fides certa. Sic enim scriptum est : Una fides, una spes, unum baptisma ³. Non apud hæreticos, ubi spes nulla est et fides falsa, ubi omnia per mendacium aguntur, ubi exorcizat dæmoniacus, sacramentum interrogat cujus os et verba cancer emittunt, fidem dat infidelis, veniam delictorum tribuit sceleratus, et in nomine Christi tinguit Antichristus, benedicit a Deo maledictus, vitam pollicetur mortuus, pacem dat impacificus, Deum invocat blasphemus, sacerdotium administrat profanus, ponit altare sacrilegus. Ad hæc omnia accedit et illud malum, ut antistes diaboli audeat Eucha-

¹ Ephes. iv, 2. — ² Philip. iii, 14. — ³ Ephes. iv, 3.

ristiam facere. Aut qui illis assistunt dicant hæc omnia falsa esse de hæreticis. Ecce ad qualia cogitur Ecclesia consentire, et sine baptismo et venia delictorum communicare compellitur. Quam rem, fratres, fugere ac vitare debemus, et a tanto scelere nos separare, et unum baptismum tenere, quod soli Ecclesiæ concessum est. »

XII. Ad hæc respondeo, quoniam quisquis etiam intus confitetur se Deum nosse, factis autem negat, quales sunt avari et invidi, et qui propter fraternum odium, non meo, sed sancti Joannis apostoli testimonio dicuntur homicidæ ¹; et spem non habent, quia malam conscientiam gerunt; et perfidi sunt, quia non id agunt quod Deo voverunt; et mendaces, quia falsa profitentur; et dæmoniaci, quia diabolo et angelis ejus in suo corde locum præbent; et verba eorum putredinem operantur, cum corrumpunt bonos mores per colloquia mala; et infideles sunt, quoniam quod Deus talibus minatur irrident; et scelerati, quia nefarie vivunt; et antichristi, quia mores eorum Christo adversantur: et a Deo maledicti, quia ubique tales sancta Scriptura execratur; et mortui, quia carent vita justitiæ; et impacati, quia contrariis factis cum Dei sermone conflagunt; et blasphemii, quia per eorum perditos actus nomini christiano derogatur; et profani, quia ab illo Dei sanctuario spiritaliter interiore seclusi sunt; et sacrilegi, quia in se ipsis templum Dei male vivendo corrumpunt; et antistes diaboli, quia fraudi et avaritiæ, quæ est idololatria, serviunt. Tales autem nonnullos, imo plurimos, et apostolus Paulus et episcopus Cyprianus etiam intus esse testantur. Cur ergo isti baptizant? Cur etiam quidam qui sæculo verbis et non factis renuntiant, ab hujusmodi moribus non mutati baptizantur, et quando mutantur non rebaptizantur? Jamvero quod indignatur et

¹ 1 Joan. iii, 15.

dicit : « Ecce ad qualia Ecclesia cogitur consentire, et sine baptismo et venia delictorum communicare compellitur : » nisi essent cæteri episcopi qui alios ad ista compellerent, non utique hæc diceret. Unde etiam ostenditur, illos tunc veriora sensisse, qui non recesserunt a pristina consuetudine, quæ postea concilii universitate firmata est. Quid est autem quod adjungit et dicit : « Quam rem, fratres, fugere ac vitas debemus, et a tanto scelere nos separare ? » Si enim hoc ita dicit, ut ista non faciat nec approbet, alia res est : si autem ut diversa sentientes damnet et segreget, prioribus resistit verbis Cypriani, quibus ait : « Neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem si diversum senserit amoventes.

XIII. « Primus Felix a Migirpa dixit : « Censeo omnem hominem ab hæresi venientem baptizandum. Frustra enim illic putat se esse baptizatum, cum non sit baptisma, nisi in Ecclesia, unum et verum : quia et Dominus unus, et fides una, et una Ecclesia est, in qua stat unum baptisma, et sanctitas, et cætera. Nam quæ foris exercentur, nullum habent salutis effectum. »

XIV. Ad ea quæ Felix a Migirpa dixit, hæc dicimus : Si non esset baptisma unum et verum nisi in Ecclesia, non utique esset in eis, qui ab unitate discedunt. Est autem in eis; nam id non recipiunt redeuntes, non ob aliud nisi quia non amiserant recedentes. Quod autem ait : « Nam quæ foris exercentur, nullum habent salutis effectum : » consentio, et omnino verum esse credo. Aliud est enim non ibi esse, aliud nullum habere salutis effectum. Venientibus enim ad catholicam pacem prodesse incipiunt quæ foris inerant, sed non proderant.

XV. Polycarpo autem Adrumetino, quoniam dixit : « Qui hæreticorum baptismum probant, nostrum evacuant : » respondemus : Si hæreticorum est baptismus,

qui per hæreticos datur; avarorum et homicidarum est, qui intus a talibus datur. Si autem hoc istorum non est, nec illud illorum est : ac per hoc apud quoscumque sit, Christi est.

XVI. (Novatus a Thamugade dixit : « Licet sciamus omnem Scripturam testimonium reddere de salutari baptismo; debemus tamen fidem nostram exprimere. Hæreticos et schismaticos ad Ecclesiam venientes, qui pseudobaptizati videntur, debere eos in fonte perenni baptizari : et ideo secundum testimonium Scripturarum, et secundum decretum collegarum nostrorum sanctissimorum virorum, omnes schismaticos et hæreticos qui ad Ecclesiam conversi sunt baptizari; sed et quicumque ordinati videbantur, inter laicos recipi. »)

XVII. Novatus a Thamugade quid fecerit, dixit, non autem aliquid attulit, unde se ostenderet facere debuisse quod fecit. Nominavit enim « Testimonium Scripturarum et decretum collegarum, » sed non inde aliquid protulit quod considerare possemus.

XVIII. (Nemesianus a Tubunis dixit : « Baptisma quod dant hæretici et schismatici, non esse verum, ubique in Scripturis sanctis declaratum est : quoniam ipsi præpositi eorum falsi Christi sunt, et falsi prophetæ, dicente Domino per Salomonem : Qui fidens est in falsis, hic pascit ventos, idem autem ipse sequitur aves volantes¹. Deserit enim vias vineæ suæ, a semitis vero agelli sui erravit. Ingreditur autem per avia loca atque arida et terram destinatam siti, consequitur autem manibus infructuosa. Et iterum : Ab aqua aliena abstine te, et de fonte alieno ne biberis, ut longum vivas tempus adjiciantur etiam tibi anni vitæ². Et in Evangelio sua voce Dominus noster Jesus Christus locutus est dicens : « Nisi

¹ Prov. ix, 1, juxta LXX. — ² Ibid. 19.

» quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei¹. » Hic est Spiritus, qui ab initio ferebatur super aquam². Neque enim Spiritus sine aqua operari potest, neque aqua sine Spiritu. Male ergo sibi quidam interpretantur, ut dicant, quod per manus impositionem Spiritum sanctum accipiant, et sic recipiantur; cum manifestum sit utroque sacramento debere eos renasci in Ecclesia catholica. Tunc quippe poterunt filii Dei esse, dicente Apostolo: « Curantes servare unitatem Spiritus in conjunctione pacis³: » unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae; unus Dominus, una fides, unum baptismum, unus Deus. Hæc omnia Ecclesia catholica loquitur. Et iterum in Evangelio dicit: « Quod natum est de carne, caro est; et quod natum est de Spiritu, spiritus est: quoniam Spiritus Deus est, et de Deo natus est⁴. » Ergo omnes hæretici et schismatici omnia quæcumque faciunt carnalia sunt, dicente Apostolo: « Manifesta sunt enim opera carnis, quæ sunt fornicationes, immunditiæ, incestus, idololatriæ, veneficia, inimicitia, certamina, zelus, ira, divisiones, hæereses, et his similia, de quibus prædixi vobis, sicut prædico, quoniam quicumque hæc faciunt, regnum Dei non hæreditabunt⁵. » Condemnat æque Apostolus cum omnibus malis et eos qui divisionem faciunt, hoc est, schismaticos et hæreticos. Nisi ergo acceperint baptismum salutarem in Ecclesia catholica quæ una est, salvi esse non possunt, sed cum carnalibus in iudicio Domini damnabuntur. »)

XIX. Nemesianus a Tubunis multa posuit testimonia Scripturarum: sed pro sententia Catholicæ, quam de-

¹ Joan. III, 5. — ² Gen. I, 2. — ³ Ephes. IV, 3. — ⁴ Joan. III, 6, et IV, 24. — ⁵ Galat. III, 19.

clarandam et commendandam suscepimus, multa locutus est. Nisi forte putandum est, quia non « Fidit in falsis » qui fidit in spe rerum temporalium, sicut omnes avari atque raptores, et qui sæculo non factis, sed verbis renuntiant, quales tamen intus et baptizare et baptizari etiam, Cyprianus est testis¹. Ipsi « Sequuntur etiam aves volantes, » quia non apprehendunt quæ concupiscunt. « Deserit autem vias vineæ suæ, et a semita agelli sui errat, et ingreditur per avia loca atque arida et terram destinatam siti, consequitur autem manibus infructuosa, » non hæreticus tantum, sed omnis qui male vivit: quia omnis justitia fructuosa est, et omnis iniquitas infructuosa. Qui vero « Aquam alienam de fonte extraneo bibunt, » non hæretici tantum sunt, sed omnes qui non vivunt secundum ea quæ docet Deus, et vivunt secundum ea quæ docet diabolus. Nam si de baptismo diceret, non diceret: « Nec de fonte extraneo biberis; » sed, de fonte extraneo non te ablueris. Jam vero quod Dominus ait: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu, » non potest introire in regnum Dei², » quid eum adjuvet ad id quod putat, omnino non video. Aliud est enim: Omnis qui intrabit in regnum cœlorum prius renascitur ex aqua et Spiritu, quia nisi renatus fuerit ex aqua et Spiritu, non intrabit in regnum cœlorum; quod Dominus dixit, et verum est: aliud autem: Omnis qui nascitur ex aqua et Spiritu intrabit in regnum cœlorum; quod utique falsum est. Nam et Simon ille Magus natus erat ex aqua et Spiritu³, et tamen non intravit in regnum cœlorum. Sic fieri potest ut hæreticis etiam contingat. Aut si non nascitur ex Spiritu nisi qui veraci conversione mutatur, omnes qui sæculo verbis et non factis renun-

¹ Cypriani in epist. 13. ad Clericos. — ² Joan. III, 5. — ³ Act. VIII, 13.

tiant, non utique de Spiritu, sed ex aqua sola nascuntur: qui tamen et intus teste Cypriano sunt. Necesse est enim ut unum de duobus concedatur: aut illi qui fallaciter sæculo renuntiant, nascuntur de Spiritu, quamvis ad perniciem, non ad salutem, atque ita possunt et hæretici; aut si illud quod scriptum est: « Sanctus enim » Spiritus disciplinæ effugiet fictum¹, » etiam ad hoc valet, ut fallaciter sæculo renuntiantes non nascantur de Spiritu, potest quis baptizari aqua, et non nasci de Spiritu: et frustra Nemesianus ait: « Neque Spiritus sine aqua operari potest, nec aqua sine Spiritu. » Jamvero et alibi sæpe dictum est, quomodo fieri possit, ut habeant communiter unum baptisma, qui Ecclesiam non habent unam: sicut fieri potest in ipsa intus Ecclesia, ut non habeant unum Spiritum sancti per justitiam et immundi per avaritiam, et tamen habeant unum baptisma. Sic enim dictum est: « Unum corpus, id est, Ecclesia, sicut unus Spiritus et unum baptisma. » Jam cætera quæ dixit, nostræ potius assertioni suffragantur. Posuit enim ex Evangelio testimonium: « Quod natum est de » carne, caro est, et quod natum est de spiritu, spiritus est; » quia Deus spiritus est, et ex Deo natus est²: » et intulit: « Ergo omnes hæretici et schismatici omnia quæcumque faciunt carnalia sunt, dicente Apostolo: « Manifesta » enim sunt opera carnis, quæ sunt fornicationes, im- » munditiæ³, » et cætera quæ ibi dicit Apostolus, ubi et hæreses commemoravit, iste exsecutus est: « Quoniam » quicumque hæc faciunt, regnum Dei non hæreditabunt. » Deinde adjecit, et dixit: « Condemnat itaque Apostolus cum omnibus malis et eos qui divisionem faciunt, hoc est, schismaticos et hæreticos. » Bene, quod enumerans opera carnis, inter quæ et hæreses sunt, invenit et dixit

¹ Sap. 1, 5. — ² Joan. 111, 6. — ³ Galat. v, 19.

simul omnia damnantem Apostolum. Interroget ergo ipsum sanctum Cyprianum, et audiat ab eo quam multi etiam intus secundum opera mala carnis vivunt, quæ cum hæresibus damnat Apostolus, et tamen baptizant et baptizantur. Cur ergo soli hæretici dicuntur baptismum habere non posse, quem habent socii damnationis ipsorum?

XX. Januarius a Lambæse dixit: « Secundum Scripturarum sanctarum auctoritatem decerno hæreticos omnes baptizandos, et sic in Ecclesiam sanctam admittendos. »

XXI. Huic respondetur: Secundum Scripturarum sanctarum auctoritatem decrevit concilium catholicum orbis terrarum, etiam in hæreticis inventum Christi baptismum non esse improbandum. Si autem poneret testimonia Scripturarum aut contra nos non esse, aut etiam pro nobis esse demonstraremus: sicut ecce qui eum sequitur.

XXII. Lucius a Castro Galbæ dixit: « Cum Dominus in Evangelio suo dixerit, « Vos estis sal terræ; si autem » sal infatuatum fuerit, id quod salietur ex eo, ad nihilum valebit, nisi ut projiciatur foras, et conculcetur » ab hominibus¹: » et iterum post resurrectionem suam mittens Apostolos suos mandaverit, dicens: « Data est » mihi omnis potestas in coelo et in terra; ite ergo, et » docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris » et Filii et Spiritus sancti². » Cum ergo manifestum sit hæreticos, id est, hostes Christi, non integram sacramenti confessionem habere: item schismaticos non posse condire sapientia spiritali, cum ipsi ab Ecclesia, quæ una est, recedendo infatuati contrarii facti sint; fiat sicut scriptum est. Domus contrariorum legis debent emundationem:

¹ Matth. v, 13. — ² Id. xxviii, 19.